

حقوق اساسی تطبیقی

(حقوق اساسی انگلستان، ایالات متحدهی آمریکا، فرانسه و آلمان)

مراوه با ترجمهی فارسی قوانین اساسی

تالیف:

دکتر سید محسن شیخ الاسلامی

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی تبریز

سرشناسه	:	شیخ الاسلامی، محسن، ۱۳۳۶ -
عنوان و نام پدیدآور	:	حقوق اساسی تطبیقی: (حقوق اساسی انگلستان، ایالات متحدهی آمریکا، فرانسه و آلمان) همراه با ترجمه فارسی قوانین اساسی / مولف سیدمحسن شیخ الاسلامی.
مشخصات نشر	:	تهران: انتشارات گنج دانش، ۱۳۹۸
مشخصات ظاهری	:	۳۵۲ ص.
شابک	:	978-622-6187-31-2
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
موضوع	:	حقوق تطبیقی Comparative law
موضوع	:	حقوق اساسی Constitutional law
موضوع	:	حقوق اساسی -- مطالعات تطبیقی
موضوع	:	Constitutional law -- Comparative studies
رده بندی کنگره	:	K559
رده بندی دیویر	:	۳۴۰/۲
شماره کتابخانه ملی	:	۵۶۹۸۱۱۱

انتشارات گنج دانش

خیابان باب همایون، شماره ۳۶، تاس. ۵۷۵، ۳۳۱۱

خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، شماره ۳۱۴، تاس. ۶۶۴۹۲۱۹۰

دفتر مرکزی: خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای ژاندارمری سما، ۱۳۶، تلفن: ۶۶۴۸۵۰۴۸

آدرس وبسایت: www.ganjedanesh.com

حقوق اساسی تطبیقی

تألیف: دکتر سید محسن شیخ الاسلامی

تهران، انتشارات گنج دانش، ۱۳۹۸

چاپ اول، شمارگان: ۲۰۰ جلد

لیتوگرافی: ترنج رایانه؛ چاپ: بهدیس؛ صحافی: کیمیا

شابک: 978-622-6187-31-2

قیمت: ۵۰۰۰۰ تومان

۱۳	دیاچه
----	-------

بخش اول - کلیات

۱۷	مقدمه
----	-------

۲۰	فصل اول: نظام‌های سیاسی جهان در حقوق اساسی تطبیقی
----	---

۲۰	مبحث اول: نظام سیاسی سلطنتی مشروطه انگلستان
----	---

۲۱	مبحث دوم: نظام سیاسی ایالات متحده آمریکا
----	--

۲۲	مبحث سوم: نظام سیاسی جمهوری فرانسه
----	------------------------------------

۲۳	مبحث چهارم: نظام سیاسی جمهوری فدرال آلمان
----	---

۲۵	فصل دوم: نظارت بر قوانین عادی در حقوق اساسی تطبیقی
----	--

۲۵	مبحث اول: نظارت بر قوانین عادی در جمهوری فرانسه
----	---

۲۶	مبحث دوم: نظارت بر قوانین عادی در پادشاهی مشروطه هلند
----	---

۲۷	مبحث سوم: نظارت بر قوانین عادی در جمهوری فدرال سوئیس
----	--

۲۷	مبحث چهارم: نظارت بر قوانین عادی در ایالات متحده آمریکا
----	---

۲۷	مبحث پنجم: نظارت بر قوانین عادی در جمهوری فدرال آلمان
----	---

۲۸	مبحث ششم: نظارت بر قوانین عادی در جمهوری اسلامی ایران
----	---

۲۹	فصل سوم: سیستم‌های انتخاباتی
----	------------------------------

۲۹	مبحث اول: سیستم اکثریتی مطلق
----	------------------------------

۲۹	الف - انتخابات انفرادی با اکثریت مطلق
----	---------------------------------------

۳۰	ب - انتخابات لیستی با اکثریت مطلق
----	-----------------------------------

۳۱	مبحث دوم: سیستم اکثریت نسبی آراء
----	----------------------------------

۳۱	مبحث سوم: سیستم اکثریت تناسبی آراء
----	------------------------------------

۳۲	الف - روش "بیشترین معدل آراء"
----	-------------------------------

۳۲	ب - روش بیشترین آراء باقیمانده
----	--------------------------------

۳۳	مبحث چهارم: سیستم اکثریتی مطلق - اکثریتی تناسبی
----	---

بخش دوم - حقوق اساسی ایالات متحدهی آمریکا

فصل اول - نهادهای بنیادین حقوق اساسی آمریکا.....	۴۳
مبحث اول: قوهی مقننه فدرال ایالات متحدهی آمریکا.....	۴۳
الف - مجلس نمایندگان.....	۴۴
ب - مجلس سنا.....	۴۴
ج - کمیتههای تخصصی کنگره.....	۴۵
د - اختیارات کنگره فدرال ایالات متحدهی آمریکا.....	۴۸
۱- اختیار قانون گذاری.....	۴۹
۲- شتار مالی و مالیاتی.....	۴۹
۳- رت تأسیسی کنگره.....	۴۹
۴- انبار گیشی.....	۵۰
۵- اختیار راریت و کتال.....	۵۰
۶- اختیار قضائی.....	۵۰
۷- اختیارات خاص مجلس سنا.....	۵۰
مبحث دوم: قوهی مجریه فدرال ایالات متحدهی آمریکا.....	۵۱
الف - ساختار قوهی مجریه.....	۵۱
ب - نحوهی انتخاب ریاست جمهوری.....	۵۲
ج - اختیارات رئیس جمهوری ایالات متحده آمریکا.....	۵۴
مبحث سوم: قوهی قضائیه فدرال ایالات متحدهی آمریکا.....	۵۶
الف - دیوان عالی فدرال.....	۵۷
ب - محاکم منطقهای.....	۵۹
ج - محاکم ناحیههای.....	۵۹
د: محاکم ویژه فدرال آمریکا.....	۶۰

فصل دوم - حکومت‌های ایالتی در آمریکا.....	۶۳
مبحث اول: قوهی مجریه ایالتی.....	۶۳
مبحث دوم: قوهی مقننه ایالتی.....	۶۴
مبحث سوم: قوهی قضائیه ایالتی.....	۶۴

بخش سوم - حقوق اساسی انگلستان

فصل اول - منابع حقوق اساسی انگلستان.....	۷۳
--	----

۷۳	مبحث اول: قوانین مرتبط با آزادیهای عمومی
۷۵	مبحث سوم: قوانین مرتبط با کلیسا و نهادهای حکومتی
۷۷	فصل دوم- نهادهای بنیادین در حقوق اساسی انگلستان
۷۷	مبحث اول: نهاد سلطنت در انگلستان
۷۹	مبحث دوم: پارلمان انگلستان
۷۹	الف- مجلس عوام
۸۱	ب- مجلس لردان
۸۴	ج- نحوه تصویب قوانین در پارلمان انگلستان
۸۴	مبحث دوم: کابینه انگلستان
۸۵	الف- ساختار کابینه
۸۶	ب- وظایف و اختیارات کابینه
۸۷	ج- مسئولیت سیاسی و نظارت کابینه
۸۹	فصل سوم- احزاب سیاسی در بریتانیا
۹۰	مبحث اول: پیشینه تاریخی احزاب سیاسی در بریتانیا
۹۱	مبحث دوم: تأثیر احزاب سیاسی بر نهادهای حکومتی
۹۳	فصل چهارم- ساختار قوای قضائیه در انگلستان
۹۳	مبحث اول: دادگاههای عالی انگلستان
۹۳	الف- دیوان عالی بریتانیا
۹۴	ب- محاکم عالی عدالت
۹۴	۱- دیوان شاهی
۹۴	۲- دیوان انصاف
۹۴	۳- دادگاه خانواده
۹۴	ج- دیوان عالی استیناف
۹۵	د- دیوان سلطنتی
۹۶	مبحث دوم: دادگاههای تالی انگلستان
۹۶	مبحث سوم: ویژگیهای محاکم انگلستان

بخش چهارم - حقوق اساسی جمهوری فرانسه

فصل اول - ریاست جمهوری فرانسه	۱۰۵
مبحث اول: شرایط انتخاب شوندگان	۱۰۵
مبحث دوم: مراحل انتخابات ریاست جمهوری	۱۰۷
مبحث سوم: اختیارات رئیس جمهور فرانسه	۱۰۸
مبحث چهارم: همه پرسی یا رفراندوم	۱۰۹
مبحث پنجم: رابطه بین رئیس جمهور و پارلمان	۱۱۰
مبحث ششم: رؤسای جمهور در جمهوری پنجم فرانسه	۱۱۱
فصل دوم - نخست وزیر فرانسه	۱۱۳
مبحث اول: اختیارات نخست وزیر فرانسه	۱۱۳
مبحث دوم: نخست وزیران - هوری پنجم فرانسه	۱۱۴
فصل سوم - هیأت دولت فرانسه	۱۱۷
مبحث اول: ساختار و وظایف هیأت دولت فرانسه	۱۱۷
مبحث دوم: مسئولیت قضائی هیأت دولت فرانسه	۱۱۹
فصل چهارم - پارلمان فرانسه	۱۲۱
مبحث اول: ساختار پارلمان فرانسه	۱۲۱
الف - ساختار مجلس ملی فرانسه	۱۲۲
ب - ساختار مجلس سنا	۱۲۳
مبحث دوم: وظایف پارلمان فرانسه	۱۲۴
الف - وظایف مجلس ملی فرانسه	۱۲۴
ب - وظایف مجلس سنای فرانسه	۱۲۵
(۱) در حوزه قوانین	۱۲۵
(۲) ممنوعیت انحلال مجلس سنا	۱۲۵
(۳) استیضاح وزرا	۱۲۵
مبحث سوم: کمیسیونهای پارلمان	۱۲۶
مبحث چهارم: روند قانونگذاری	۱۲۶
الف - تصویب قوانین	۱۲۷
ب - مراحل قانونگذاری	۱۲۸

مبحث پنجم: انواع قوانین و مقررات	۱۲۹
الف - انواع قوانین	۱۲۹
۱- قوانین عادی	۱۲۹
۲- قوانین ارگانیک	۱۳۰
۳- قوانین بنیادین	۱۳۰
ب- انواع مقررات	۱۳۱
۱- دستورالعملها و فرامین اجرایی	۱۳۱
۲- بخشنامه ها	۱۳۱
۳- سوب نامه های اجرایی	۱۳۱
۴- نیر نامه های اجرایی	۱۳۲
فصل پنجم - مکانیزم انحلال هیات دولت توسط پارلمان	۱۳۳
مبحث اول: استیضاح	۱۳۳
۱- مرحله تدوین و امضاء استیضاح	۱۳۳
۲- مهلت امعان نظر	۱۳۴
۳- رأی گیری	۱۳۴
مبحث دوم: رأی عدم اعتماد	۱۳۴
فصل ششم - قوه قضائیه جمهوری فرانسه	۱۳۷
مبحث اول: تقسیمات محاکم فرانسه	۱۳۷
الف - دادگاههای اداری	۱۳۸
ب- دادگاههای قضائی	۱۳۸
۱) دادگاههای جزایی	۱۳۹
۲) دادگاههای مدنی	۱۳۹
۳) دیوان تجدیدنظر	۱۴۰
۳- دیوان عالی کشور	۱۴۰
مبحث دوم: محاکم اداری فرانسه	۱۴۰
الف - ساختار محاکم اداری فرانسه	۱۴۱
ب- آئین دادرسی در محاکم اداری فرانسه	۱۴۲
مبحث سوم: شورای دولتی فرانسه	۱۴۳
الف - ساختار شورای دولتی فرانسه	۱۴۳

۱۴۴	ب- اختیارات شورای دولتی فرانسه
۱۴۵	مبحث چهارم: دادگاههای بدوی
۱۴۵	الف- ساختار و وظایف دادگاههای بدوی
۱۴۶	ب- آئین دادرسی در محاکم بدوی
۱۴۷	مبحث پنجم: دادگاههای عالی فرانسه
۱۴۷	الف- ساختار و وظایف دادگاههای عالی فرانسه
۱۴۸	ب- آئین دادرسی در دادگاههای عالی فرانسه
۱۴۹	مبحث ششم: دادگاههای انتظامی
۱۴۹	الف- ساختار و وظایف دادگاههای انتظامی
۱۵۰	ب- امکان تجدید نظر نسبت به احکام دادگاههای انتظامی
۱۵۰	مبحث هفتم: دادگاههای جنحه فرانسه
۱۵۰	الف- ساختار و وظایف دادگاههای جنحه
۱۵۱	ب- آئین دادرسی در دادگاههای جنحه
۱۵۲	ج- صلاحیت محاکم جنحه
۱۵۳	مبحث هشتم: دیوان جنائی
۱۵۳	الف- ساختار و وظایف دیوان جنائی
۱۵۳	ب- هیأت متصفه در دیوان جنائی
۱۵۴	ج- آئین دادرسی در محاکم جنائی
۱۵۵	مبحث نهم: دیوان تجدید نظر
۱۵۵	الف- ساختار دیوان تجدید نظر
۱۵۶	ب- استیناف در دعاوی حقوقی
۱۵۶	ج- استیناف در دعاوی کیفری
۱۵۷	د- آئین دادرسی در دیوان تجدیدنظر
۱۵۷	مبحث دهم: دیوان عالی کشور فرانسه
۱۵۸	الف- ساختار دیوان عالی کشور فرانسه
۱۵۸	ب- آئین دادرسی دیوان عالی کشور فرانسه
۱۵۹	فصل هفتم- احزاب سیاسی فرانسه
۱۶۰	مبحث اول: احزاب اکثریت و احزاب اقلیت
۱۶۰	مبحث دوم: احزاب دست راستی و احزاب چپ
۱۶۱	مبحث سوم: مهمترین احزاب سیاسی فرانسه

فصل هشتم - اتحادیه‌های صنفی در فرانسه.....	۱۶۳
مبحث اول: ساختار و وظایف تشکلات صنفی.....	۱۶۳
مبحث دوم: کنفدراسیونهای صنفی فرانسه.....	۱۶۵
فصل نهم - شورای قانون اساسی فرانسه.....	۱۶۷
مبحث اول: ساختار شورای قانون اساسی فرانسه.....	۱۶۷
مبحث دوم: وظایف شورای قانون اساسی فرانسه.....	۱۶۸
فصل دهم - شورای اقتصادی و اجتماعی فرانسه.....	۱۷۱
مبحث اول: جایگاه حقوقی شورای اقتصادی و اجتماعی فرانسه.....	۱۷۱
مبحث دوم: ساختار شورای اقتصادی و اجتماعی فرانسه.....	۱۷۲
الف - هیات رئیسه شورای اقتصادی و اجتماعی.....	۱۷۲
ب - بخشهای تخصصی شورای اقتصادی و اجتماعی.....	۱۷۲
ج - مجمع شورای اقتصادی و اجتماعی.....	۱۷۳
فصل یازدهم - نهادهای اداری جمهوری فرانسه.....	۱۷۵
مبحث اول: ادارات سرزمینی در جمهوری فرانسه.....	۱۷۷
الف - ارکان اداری ادارات سرزمینی.....	۱۷۷
ب - مدیریت واحدهای اداری دولتی.....	۱۷۷
مبحث دوم: تقسیمات اداری فرانسه.....	۱۷۸
الف - واحدهای سرزمینی فرانسه.....	۱۷۸
۱ - قلمرو داخلی فرانسه.....	۱۷۸
۲ - منطقه.....	۱۷۹
۳ - شهرستان.....	۱۷۹
۴ - ناحیه.....	۱۷۹
۵ - بخش.....	۱۷۹
۶ - شهر.....	۱۷۹

بخش پنجم - حقوق اساسی جمهوری آلمان فدرال

مقدمه.....	۱۸۳
------------	-----

۱۸۵	فصل اول - قوهی مجریه جمهوری آلمان
۱۸۵	مبحث اول: ریاست جمهوری آلمان
۱۸۶	مبحث دوم: صدر اعظم آلمان
۱۸۶	الف - انتخاب صدر اعظم
۱۸۷	ب - اختیارات صدر اعظم
۱۸۷	ج - هیأت وزیران
۱۸۹	فصل دوم - قوهی مقننه جمهوری آلمان
۱۸۹	مبحث اول: مجلس فدرال (بوندستاگ)
۱۹۱	مبحث دوم: شورای فدرال (بوندسرات)
۱۹۴	مبحث سوم: دیوان قانون اساسی جمهوری آلمان
۱۹۴	الف - ساختار دیوان قانون اساسی
۱۹۴	ب - صلاحیتهای دیوان قانون اساسی
۱۹۵	ج - نظارت بر احزاب سیاسی توسط دیوان قانون اساسی
۱۹۷	فصل سوم - قوهی قضائیه جمهوری آلمان
۱۹۷	مبحث اول: دادگاههای عالی آلمان
۱۹۹	مبحث دوم: دادگاههای تالی آلمان
۲۰۱	فصل چهارم - احزاب سیاسی در جمهوری آلمان
۲۰۳	ضمائم
۲۰۵	قانون اساسی ایالات متحده آمریکا
۲۲۱	متمم قانون اساسی ایالات متحدهی آمریکا
۲۳۷	قانون اساسی جمهوری پنجم فرانسه
۲۶۷	قانون اساسی جمهوری فدرال آلمان
۳۳۱	اصطلاحات انگلیسی
۳۳۷	اصطلاحات فرانسوی
۳۴۵	اصطلاحات آلمانی
۳۴۷	منابع و مأخذ

به نام آنکه جان را فکرت آموخت

دیباچه

اگرچه، به نفعی حقوق اساسی تطبیقی کشورها، منحصر به حقوق اساسی کشورهای فرانسه، انگلستان، آمریکا و آلمان نمی‌گردد، و تا کنون اساتید ارجمند و فرهیختگان دانش‌آزمی کشور عزیزمان همت گماشته‌اند و حقوق اساسی کشورهای آسیای مرکزی، اروپا، برخی کشورهای سوسیالیستی را بررسی کرده‌اند، اما، به نظر می‌رسد این مجموعه مطالعات تطبیقی، همچنان، در آغاز راه است، و نیازمند بررسی‌های کاملتر و عمیق‌تری می‌باشد، و بایسته است نسبت به بررسی حقوق اساسی سایر کشورهای جهان نیز تلاش گردد.

امروزه، در تقسیم‌بندی نظامهای سیاسی جهان، برخی از نظامهای مبتنی بر پارلمانتاریسم، با استناد بر تفوق قوهی مقننه بر سایر قوای حکومتی، بر حقوق اساسی کهن و ویژه بریتانیای کبیر متکی است. برخی دیگر در کشورها با تکیه بر نظام نیمه ریاستی، نیمه پارلمانی و با استناد بر موازنه قوای مجریه و مقننه، بر تفوق نسبی قوهی مجریه، از حقوق اساسی جمهوری‌های فرانسه و به عبارت دقیق‌تر، بر جمهوری پنجم فرانسه الهام گرفته‌اند. و برخی کشورها نیز با الگوپذیری از نظام ریاستی و تفوق قوهی مجریه بر سایر قوای حکومتی، حقوق اساسی مشابه با ایالات متحده آمریکای شمالی را برگزیده‌اند.

ملاحظات یاد شده بررسی حقوق اساسی این سه کشور را مقتضی می‌سازد. در این میان، حقوق اساسی جمهوری فدرال آلمان از ویژگیهای خاصی برخوردار است، که با عنایت به سیستم فدرالی حاکم بر این نظام سیاسی، و نقش عمده صدر اعظم و پارلمان آلمان، از سایر نظامهای سیاسی، خصوصاً، حقوق اساسی آمریکا متمایز می‌گردد.

کتاب حاضر مجموعه مطالعاتی را شامل می‌گردد که از سال ۱۳۷۷ تا کنون، در درس "حقوق اساسی تطبیقی" در دوره کارشناسی ارشد رشته حقوق عمومی تدریس گردیده است. بدیهی است که این کتاب از اغلاط صوری و محتوایی مصون نیست و با عنایت بر متغیر بودن ضوابط حاکم بر حقوق اساسی کشورهای مورد مطالعه، در هر دوره‌ی ده ساله نیازمند تصحیح و تکمیل است.

امید است اربابان علم و معرفت، این وجیزه‌ی ناچیز علمی را پذیرفته و با ارائه‌ی راهنمایی‌های ارزشمند خود، در تکمیل این کتاب مساعدت فرمایند و کتاب حاضر بتواند در استفاده‌ی دانش پژوهان ارجمند قرار گیرد.

از جناب آقای علیرضا گنج دانش مدیر محترم انتشارات وزین گنج دانش جهت انتشار این کتاب صمیمانه سپاسگزاری می‌نمایم.

دکتر سید محسن شیخ الاسلامی

زمستان ۱۳۹۷